

Форма № 09/18
Затверджена рішенням вченої ради
ІДГУ
від 30.08.2018 р., протокол № 1

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІЗМАЇЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНИХ НАУК
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ І ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ**

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Історія мистецтва

освітній ступінь бакалавр
(назва освітнього ступеня)

галузь знань усіх галузей знань
(шифр і назва галузі знань)

**спеціальність
(спеціалізація)** усіх спеціальностей
(код і назва спеціальності (предметної спеціальності або спеціалізації))

тип дисципліни вибіркова
(обов'язкова / вибіркова / факультативна)

ПОГОДЖЕНО:

Гарант освітньої програми

(підпис, ініціали, прізвище)

РЕКОМЕНДОВАНО:

кафедрою української і всесвітньої історії та культури протокол № 8 від

08.01.2020

Завідувач кафедри

В. Ф. Цітковна
(підпис, ініціали, прізвище)

ПОГОДЖЕНО:

Голова ради з якості вищої освіти факультету української філології та соціальних наук

Н.О. Гончарова
(підпис, ініціали, прізвище)

Розробник програми:

Морошан Наталя Володимирівна, кандидат історичних наук, доцент кафедри української і всесвітньої історії та культури.

Рецензент програми:

Чорна Ліані Володимирівна, кандидат історичних наук, доцент кафедри української і всесвітньої історії та культури.

1. ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна	Заочна
Кількість кредитів: 4	Лекції:	
	26	6
Модулів: 1	Практичні заняття:	
Загальна кількість годин: 120	-	-
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом: 2-3	Лабораторні заняття:	
	-	-
Семестр: 3-5	Семінарські заняття:	
	22	6
Тижневе навантаження (год.):	Консультації:	
- аудиторне: 2	-	-
- самостійна робота: 6	Індивідуальні заняття:	
Форма підсумкового контролю: залік	-	-
Мова навчання: українська	Самостійна робота:	
	72	108

2. МЕТА ДИСЦИПЛІНИ

Предметом «Історія мистецтва» є вивчення найбільш визначних пам'яток світового та вітчизняного мистецтва.

Метою навчальної дисципліни «Історія мистецтва» є духовно-практичне освоєння художньо-естетичних досягнень вітчизняного та світового мистецтва. Курс покликаний сприяти збагаченню духовного світу студента, вихованню вміння бачити й розуміти твори мистецтва, сприймати художню культуру як невід'ємну частину загального розвитку і становлення компетентності сучасного фахівця.

Передумови для вивчення дисципліни: оволодіння фаховими компетентностями, що формуються під час вивчення дисциплін «Історія України та української культури», «Україна в європейській історії та культурі».

Міждисциплінарні зв'язки: проблематика курсу пов'язана з дисциплінами «Історія науки і техніки», «Військове мистецтво в добу Античності і Середньовіччя», «Історія світової культури».

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

1. Знання: знати загальні відомості про художньо-історичний процес; особливості мистецтва різних культурних епох, їхні художні цінності та пріоритети; особливості, характерні ознаки, здобутки українського мистецтва; досягнення та персоналії в різних галузях світового та національного мистецтва; напрямки, види і жанри мистецтва; основні наукові концепції розвитку мистецтва; основні соціальні функції мистецтва; розвиток мистецтва України в різні історичні періоди.

2. *Уміння*: аналізувати процеси становлення та розвитку мистецтва; усвідомлювати природу різних жанрів художньої творчості й видів мистецтв; орієнтуватися в багатому світі художніх явищ; давати порівняльну характеристику напрямкам, видам та жанрам мистецтва в вітчизняній й зарубіжній культурі; збагачувати власну духовну культуру шляхом самоосвіти.

3. *Комунікація*: використовувати набуті знання при веденні наукових дискусій з питань розвитку мистецтва; співпрацювати з носіями різних історичних і культурних цінностей; створювати умови для комунікації із представниками наукових, громадських і релігійних організацій.

4. *Автономність та відповідальність*: виконувати індивідуальні науково-дослідні завдання з відповідної проблематики; використовувати загальнонаукові та спеціальні методи історичного дослідження в науково-дослідній діяльності; виявляти самостійність і соціальну відповідальність, громадянські та патріотичні чесноти при виконанні функціональних обов'язків.

4. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	Назви тем	Кількість годин (денна форма навчання)							Кількість годин (заочна форма навчання)						
		Аудиторні	Лекції	Семинарські (практичні)	Лабораторні	Консультації	Індивідуальні заняття	Самостійна робота	Аудиторні	Лекції	Семинарські (практичні)	Лабораторні	Консультації	Індивідуальні заняття	Самостійна робота
1.	Історія мистецтва як наука і навчальна дисципліна	2	2	-	-	-	-	6	2	2	-	-	-	-	9
2.	Періодизація й основні характеристики первісного мистецтва	4	2	2	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	9
3.	Мистецтво давніх цивілізацій Сходу	4	2	2	-	-	-	6	2	-	2	-	-	-	9
4.	Мистецтво Античності	6	2	4	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	9
5.	Давньохристиянське мистецтво	2	2	-	-	-	-	6	2	-	2	-	-	-	9
6.	Мистецтво Київської Русі	2	2	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	9
7.	Мистецтво середньовічної Європи	6	2	4	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	9
8.	Особливості мистецтва ренесансу	4	2	2	-	-	-	6	2	-	2	-	-	-	9
9.	Особливості стилю бароко	4	2	2	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	12

10.	Стильові напрямки у XIX – на початку XX ст.	4	2	2	-	-	-	6	2	2	-	-	-	-	10
11.	Українське мистецтво XIX – початку XX ст.	4	2	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	2
12.	Сучасні стильові мистецькі напрями	6	4	2	-	-	-	6	2	2	-	-	-	-	8
Проміжний контроль		-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	4
Разом:		48	26	22	-	-	-	72	12	6	6	-	-	-	108

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

5.1. Зміст навчальної дисципліни за темами

Тема 1. Історія мистецтва як наука і навчальна дисципліна.

Поняття мистецтва. Мистецтво як суспільно-культурний феномен. Функції мистецтва. Історія становлення мистецтва як науки. Предмет, об'єкт мета та завдання курсу. Основні поняття. Структура курсу. Рекомендована література.

Тема 2. Періодизація й основні характеристики первісного мистецтва.

Загальна характеристика первісної епохи та її періодизація. Характеристика первісних форм релігійних вірувань, їх специфіка, особливості та роль в формуванні архаїчного мистецтва. Первісне мистецтво, його синкретичний характер, перші здобутки. Первісні рельєфи Скульптура (різьба по каменю і кістки). Гравіювання на камені і кістки. Наскальний живопис. Мегалітичних архітектура. Типи мегалітичних споруд.

Тема 3. Мистецтво давніх цивілізацій Сходу.

Мистецтво давніх цивілізацій Сходу: загальна характеристика. Розвиток образотворчого мистецтва (архітектура, скульптура, живопис) у давньоєгипетській культурі. Виконавські види мистецтва (музика й театр) у давньоєгипетській культурі. Розвиток образотворчого мистецтва (архітектура, скульптура, живопис) у давньоіндійській культурі. Виконавські види мистецтва (музика й театр) у давньоіндійській культурі. Розвиток образотворчого мистецтва (архітектура, скульптура, живопис) у культурі Месопотамії. Виконавські види мистецтва (музика й театр) у культурі Месопотамії. Розвиток образотворчого мистецтва (архітектура, скульптура, живопис) у давньо китайської культурі. Виконавські види мистецтва (музика й театр) у давньо китайської культурі.

Тема 4. Мистецтво Античності.

Періодизація й соціально-економічні факторі розвитку мистецтва Античності. Вплив міфології на розвиток мистецтва Давньої Греції. Театр Давньої Греції. Література Давньої Греції. Архітектура, скульптура й живопис Давньої Греції. Вплив міфології на розвиток мистецтва Давнього Риму. Театр Давнього Риму. Література Давнього Риму. Архітектура, скульптура й живопис Давнього Риму.

Тема 5. Давньохристиянське мистецтво.

Характеристика дохристиянського мистецтва. Особливості давньохристиянського мистецтва. Християнське зодчество. Візантійська ікона.

Тема 6. Мистецтво Київської Русі.

Історія давньоруського мистецтва. Архітектура. Іконопис. Музика. Література.

Тема 7. Мистецтво середньовічної Європи.

Періодизація й соціально-економічні фактори розвитку мистецтва Середніх століть. Романський стиль у мистецтві Середніх століть. Готичний стиль у мистецтві Середніх століть. Театральні практики середньовічної Європи. Карнавальна культура Середньовіччя. Куртуазна література Середньовічної Європи. Книгодрукування та шрифти.

Тема 8. Особливості мистецтва ренесансу.

Гуманістичний ідеал у мистецтві Відродження. Проторенесанс. Живопис. Скульптура. Італійські художники епохи Відродження. Особливості Відродження у Нідерландах, Німеччині, Франції. Духовна криза пізнього Відродження. Маньєризм у мистецтві. Українське мистецтво ренесансу.

Тема 9. Особливості стилю бароко.

Бароко в скульптурі, архітектурі, музиці та образотворчому мистецтві. Графіка. Бароко в Італії. Бароко Голландії. Бароко Іспанії. Бароко Франції. Бароко Росії. Європейська гравюра XVII-XVIII ст. Українське бароко.

Тема 10. Стильові напрямки у XIX – на початку XX ст.

Романтизм. Архітектура класицизму в Україні та Росії. Модернізм. Імпресіонізм. Авангардизм. Кубізм. Експресіонізм. Російське декаденство у мистецтві. Срібний вік. Реалізм.

Тема 11. Українське мистецтво XIX – початку XX ст.

Український модернізм. Новаторство у кіно й театрі (О. Довженко, Лесь Курбас). Українська музика і малярство XX ст. Українська сецесія в Галичині.

Тема 12. Сучасні стильові мистецькі напрями.

Особливості сучасних форм мистецтва. Кіномистецтво. Голлівудська кінопродукція як особливий вид мистецтва. Новітній міф у сучасному мистецтві. Сучасний живопис і скульптура. Основні тенденції мистецтва XXI ст. Постмодернізм.

5.2. Тематика семінарських занять

ТЕМА 1. Первісне мистецтво: епоха бронзи і заліза.

ТЕМА 2. Мистецтво Стародавнього Сходу.

ТЕМА 3. Давньогрецьке мистецтво.

ТЕМА 4. Давньоримське мистецтво.

ТЕМА 5. Епоха середньовіччя в Європі і на Сході.

ТЕМА 6. Українське мистецтво доби феодалізму в Україні.

ТЕМА 7. Мистецтво Голландії, Фландрії XVII ст.

ТЕМА 8. Романтизм в західно-європейському мистецтві.

ТЕМА 9. Мистецтво Західної Європи другої половини ХХ ст.

ТЕМА 10. Формування нових образно-стильових концепцій в українському мистецтві у ХХ ст.

ТЕМА 11. Мистецтво ХХІ ст.: перспективи розвитку, характер, особливості.

5.3. Організація самостійної роботи студентів

№ з/п	Вид роботи	Кількість годин	Форми звітності
1.	Підготовка до лекційних та семінарських занять	20 (26)	Конспект
2.	Підготовка до проміжного контролю	4 (4)	Модульна контрольна робота
3.	Виконання індивідуальних завдань: - конспект питань для самостійного опрацювання; - підготовка реферату; - підготовка до презентації результатів дослідження.	16 (28) 16 (26) 16 (24)	Конспект Реферат Презентація
	Разом	72 (108)	

Тематика індивідуальних завдань

Перелік питань для самостійного опрацювання

1. Мистецтво Стародавнього Єгипту.
2. Мистецтво Індії.
3. Мистецтво Китаю.
4. Мистецтво Японії.
5. Мистецтво Месопотамії.
6. Мистецтво стародавньої Греції.
7. Мистецтво стародавнього Риму.
8. Характерні риси мистецтва Сходу.
9. Оригінальність арабського мистецтва.
10. Специфіка візантійського мистецтва.
11. Характерні риси давньоруського мистецтва.
12. Особливості творчості Андрія Рубльова.
13. Давньоруська архітектура.
14. Романське мистецтво.
15. Готичний стиль. Готична архітектура. Особливості готичних храмів.
16. Проторенесанс.
17. Живопис періоду Відродження.
18. Скульптура епохи Відродження.
19. Італійські художники епохи Відродження.
20. Мистецтво Відродження в Нідерландах.
21. Особливості мистецтва Відродження Німеччини.
22. Мистецтво епохи Відродження у Франції.

23. Духовна криза пізнього Відродження.
24. Особливості українського ренесансу.
25. Українська ренесансна архітектура.
26. Архітектура бароко.
27. Живопис бароко.
28. Барокова скульптура.
29. Європейська гравюра XVII-XVIII ст.
30. Особливості романтизму.
31. Особливості класицизму.
32. Архітектура класицизму в Україні.
33. Українська сецесія.
34. Мистецтво XIX ст. у Європі.
35. Мистецтво XIX ст. в Україні.
36. Скульптура кінця XVIII – початку XIX ст.
37. Модернізм у мистецтві кінця XIX – початку XX ст.
38. Імпресіонізм.
39. Авангардизм.
40. Кубізм.
41. Карикатура в мистецтві.
42. Експресіонізм.
43. Декаданс.
44. Срібний Вік.
45. Сучасний живопис.
46. Сучасна скульптура.
47. Постмодернізм і пост-постмодернізм.
48. Український модернізм.
49. Львівська сецесія.
50. Модернізм в українському мистецтві.
51. Український пост модерн та пост-постмодерн.
52. Новаторство та стильові особливості літератури початку XX століття.
53. Українська музика і малярство XX століття.
54. Архітектурні стилі пост-постмодерну.

Тематика рефератів

1. Походження первісного мистецтва.
2. Види і жанри образотворчого мистецтва.
3. Мистецтва скіфів. Золотий гребінь з кургану Солоха.
4. Мистецтво скіфів, сарматів, їх зв'язок з мистецтвом греків.
5. Скіфська золота Пектораль.
6. Статуя Зевса як одне з чудес світу.
7. Скарби гробниці Тутанхамона.
8. Образотворче мистецтво, його види, жанри.
9. Давньогрецька скульптура, основні пам'ятки, канон і модуль в мистецтві пластики.
10. Давньогрецька кераміка.

11. Поняття «середньовіччя», культурний процес цього періоду в Західній Європі.
12. Книжкова мініатюра Візантії.
13. Скульптура Стародавнього Єгипту.
14. Римський інженерний геній. Розвиток архітектури Стародавнього Риму.
15. Перші християнські базиліки як фундамент культової архітектури.
16. Архітектура Стародавнього Єгипту.
17. Міфологія античності як компонент світового мистецтва.
18. Канон Поліклета і значення «золотого перетину» для подальшого розвитку мистецтва.
19. Людина і природа в грецькому мистецтві.
20. Архітектура Стародавньої Греції. Афіський Акрополь.
21. Мирон. Дискобол.
22. Шедевр мегалітичної архітектури – Стоунхендж.
23. Мистецтво Риму доби Республіки.
24. Монументальне мистецтво Візантії. Мозаїки.
25. Мистецтво Стародавнього Сходу. Шумеро – аккадська архітектура.
26. Скарби гробниці Тутанхамона.
27. Означення «зіккурат» в мистецтві Давнього Сходу (Месопотомія).
28. Пантеон як зразок «римського інженерного генія».
29. «Висячі сади Семіраміди» – шедевр архітектури Месопотамії.
30. Палацевий комплекс у Кносі.
31. Реалістичний портрет в римській скульптурі.

Результати власного індивідуального дослідження студенти презентують на семінарському занятті (обсяг презентації – не менше 20 слайдів).

6. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

- 6.1. *Форми поточного контролю:* семінарські заняття, індивідуальні завдання.
- 6.2. *Форми проміжного контролю:* модульна контрольна робота.
- 6.3. *Форми підсумкового контролю:* залік.

7. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Під час поточного контролю оцінюються відповіді студента на семінарських заняттях, результати самостійної роботи з науковою літературою, а також якість виконання студентом індивідуального завдання у вигляді реферату та його презентації.

Модульна контрольна робота проводиться в письмовій формі та включає два теоретичні питання, відповіді на які дають можливість оцінити рівень оволодіння теоретичним матеріалом.

Зразок варіанту модульної контрольної роботи:

1. Класичні традиції та пошуки нової художньої мови в мистецтві другої половини ХХ ст.

2. Історія однієї картини. Леонардо да Вінчі «Мадонна Літта».

8. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

8.1. Шкала та схема формування підсумкової оцінки

Переведення підсумкового балу за 100-бальною шкалою оцінювання в підсумкову оцінку за традиційною шкалою

Підсумковий бал	Оцінка за традиційною шкалою
90-100	зараховано
70-89	
51-69	
26-50	не зараховано
1-25	

Схема розподілу балів

Максимальна кількість балів	70 балів (поточний контроль) – середньозважений бал оцінок за відповіді на семінарських заняттях та виконання індивідуальних завдань, який переводиться у 100-бальну шкалу з ваговим коефіцієнтом 0,7	30 балів (проміжний контроль) – за результатами виконання модульної контрольної роботи
Мінімальний пороговий рівень	35 балів (поточний контроль)	16 балів (проміжний контроль)

8.2. Критерії оцінювання під час аудиторних занять

Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень
5 балів	Оцінюється робота студента, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, розв'язує задачі стандартним або оригінальним способом, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки.
4 бали	Оцінюється робота студента, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, розв'язує задачі стандартним способом, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.
3 бали	Оцінюється робота студента, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень, записує основні формули, рівняння, закони. Не здатний до глибокого,

	всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки.
2 бали	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань.
1 бал	Оцінюється робота студента, який не в змозі викласти зміст більшості питань теми та курсу, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді.
0 балів	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

8.3. Критерії оцінювання індивідуальних завдань

Вид	Максимальна кількість балів
Конспект питань для самостійного опрацювання	5
Реферат	5
Презентація	5

Критеріями оцінювання *конспекту питань для самостійного опрацювання* є вміння студента тезово викласти відповіді на запитання. Оцінювання *реферату* здійснюється за такими критеріями: самостійність та оригінальність дослідження, виконання поставлених автором завдань, здатність здійснювати узагальнення на основі опрацювання теоретичного матеріалу та відсутність помилок при оформленні цитування й посилань на джерела. Критеріями оцінювання *презентації* є її відповідність змісту доповіді студента за матеріалами дослідження та оригінальність візуального представлення.

8.4. Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Максимальна кількість балів за відповідь на 1 питання складає 15 балів. Критеріями оцінювання є: повнота відповіді, здатність критичного аналізу теоретичного матеріалу, вміння наводити аргументи та робити висновки.

8.5. Критерії оцінювання під час підсумкового контролю

Підсумкова оцінка виставляється за результатами поточного та проміжного контролю.

9. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби для демонстрування презентацій (ноутбук, проектор).

10. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

10.1. Основні джерела

1. Білик Б.І., Горбань Ю.А., Калакура Я.С.. Історія української та зарубіжної культури. К., 2000.
2. Верман К. История искусств всех времен и народов. II том. Христианство до XV ст.; III том. Искусство XV-XIX ст. М., 2001.
3. Гречко В., Чорний І., Кушнерук., Режко В. Історія світового та українського мистецтва. К., 2000.
4. Дюбі Ж. Доба соборів. Мистецтво та суспільство. 980-1420 рр. Київ, 2003.
5. Історія світової культури. Гол.ред. Т.Л. Левчук. 2-ге видання. К., 2000.
6. Крвавич Д.П., Овсійчук В.А., Черепанова С.О. Українське мистецтво. Навчальний посібник. – Львів. Світоч. 2004.
7. Лобас В.Х. Українська і зарубіжна художня культура. К., 2000.
8. Панфілова Т.О. Історія мистецтва: навчально-методичні рекомендації. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2005.
9. Прилуцкая А.Е. Художественная культура древних цивилизаций Востока. Учеб. пособ. Харьков: «ХАИ», 2001.
10. Українське мистецтво у полікультурному просторі. За ред. О.П. Рудницької. К., 2000.

10.2. Допоміжні джерела

1. Абрамович С.Д., Чікарькова М.С. Світова та українська культура. Львів., 2004.
2. Андропова В. Энциклопедия символов, знаков, эмблем. Москва, 2001.
3. Арсланов В.Г. История западного искусствознания XX века. Москва: Академический проект, 2003.
Винкельман И.И. История искусства древности. Малые сочинения. Пер. с нем. И.Е. Бабанова. Санкт-Петербург: Алетейя, 2000.
4. Безклубенко С. Мистецтво: терміни та поняття: Енциклопедичне видання. Т.1 (А – Л) К.: тов. «Наука», 2010.
5. Бобринская Е. Футуризм. Москва, 2000.
6. Вазари Д. Жизнеописания наиболее знаменитых живописцев, ваятелей и зодчих. Т.1-5. Москва, 2001.
7. Ванеян С. Пустующий трон. Критическое искусствознание Ганса Зедльмайра. Москва, 2004.
Герман М. Парижская школа. Москва, 2003.
8. Гертруда Стайн. Автобиография Алиси Б.Токлас. Санкт-Петербург, 2000.
9. Гройс Борис. Комментарии к искусству. Москва: Художественный журнал, 2003.
10. Громов Е.С. Искусство и герменевтика в ее эстетических и социологических измерениях. Санкт-Петербург: Алтея, 2004.
11. Дворжак М. История искусства как история духа. Санкт-Петербург: Акад.проект, 2001.
Батракова С.П. Искусство и миф. Из истории живописи XX века. Москва, 2002.
12. Жаклин Шенье-Жандрон. Сюрреализм. Москва, 2002.
13. Западное искусство. XX век. Образы времени и язык искусства. Москва, 2003.

14. Львова Е.П., Кабкова Е.П., Некрасова Л.М., Стукалова О.В., Олесина Е.П. Мировая художественная культура. Эпоха Просвещения. Санкт-Петербург: Питер, 2006.
15. Львова Е.П., Сарабьянов Д.В., Борисова Е.А. Мировая художественная культура. XIX век. Изобразительное искусство, музыка и театр. Санкт-Петербург: Питер, 2007.
16. Львова Е.П., Сарабьянов Д.В., Кабкова Е.П., Фомина Н.Н. Мировая художественная культура. XX век. Изобразительное искусство и дизайн. Санкт-Петербург: Питер, 2008.
17. Львова Е.П., Фомина Н.Н., Некрасова Л.М., Кабкова Е.П. Мировая художественная культура. От зарождения до XVII века. Санкт-Петербург: Питер, 2006.
18. Моцатти Луки. Британский музей. Лондон. Серия «Великие музеи мира». К., 2012. № 7.
19. Павленко Ю.Н. Історія світової цивілізації. К., 2000.
20. Петкова С.М. Справочник по мировой культуре и искусству. Изд. 4-е. Ростов-на-Дону: Фенікс, 2007.
21. Чернецова Е.М. Искусство. Момква, 2002.
22. Эйнауди Сильвия. Египетский музей. Каир. Серия «Великие музеи мира». К., 2012. № 12.

10.3. Интернет-ресурсы

<https://carmelist.livejournal.com/343538.html> – Live Journal. Архивбренды

<https://artchive.ru> – АртХив

<http://www.worldarthistory.com/ua/> – Історія світового мистецтва

<https://sites.google.com/site/istoriamistectv97/> – Історія мистецтв

<https://artarsenal.in.ua/uk/vystavka/chyste-mystetstvo/> – Мистецький арсенал

<https://sites.google.com/site/hudoznakultura15/> – Художня культура